अत्र हि सुरतारम्भगोष्ठ्याम् । 'ताम्बूलदानविधिना विसृजेद्वयस्यां द्व्यर्थैः पदैः पिशुनयेच्च रहस्यवस्तु' इति कामशास्त्रस्थितिः । आदिशब्दाच्छमकथाप्रभृतिषु बोद्धव्यम् ।

स्यातामदोषौ श्लेषादौ निहतार्थाप्रयुक्तते ॥ १७ ॥

यथा—

'पर्वतभेदि पवित्रं जैत्रं नरकस्य बहुमतं गहनम् ।
हरिमिव हरिमिव हरिमिव सुरसरिदम्भः पतन्नमत ॥'

अत्रेन्द्रपक्षे पवित्रशब्दो निहतार्थः । सिंहपक्षे मतङ्गशब्दो मातङ्गार्थेऽप्रयुक्तः ।

गुणः स्यादप्रतीतत्वं ज्ञत्वं चेद्वक्तृवाच्ययोः ।

कृत्रिमलिङ्गेन विलोडिते । तच्च संसक्ताग्रतर्जन्यनामिकापृष्ठारूढमध्यमारूपम् । तदुक्तम्—'तर्जन्यनामिकायुक्ते मध्यमा पृष्ठतो यदि । करिहस्त इति प्रोक्तः कामशास्त्रविशारदैः ॥' इदं व्रीडाव्यञ्जकमश्लीलत्वम् । गुणत्वमुपपादयति—**अत्र हीति** । पिशुनयेत् सूचयेत् रहस्यं गोप्यम् । कामशास्त्रस्य स्थितिर्नियमः । रहस्यव्यञ्जनस्य सुरतोद्रेकानुकूलत्वाद्गुणत्वमिति भावः ॥ **शमकथाप्रभृतिष्विति** । प्रभृतिशब्दाद्वैराग्योत्पादककथाग्रहणम् । तत्र यथा—'उत्तानोच्छूनमण्डूकपाटितोदरसन्निभे । क्लेदिनि स्त्रीव्रणे सक्तिरकृमेः कस्य जायते ॥' अत्र जुगुप्साश्लीलत्वस्य गुणत्वम् । प्रभृतिशब्दात् छद्मकथादीनां ग्रहणम् । छद्मकथा छलोक्तिः । अमङ्गलाश्लीलत्वस्य गुणवत्त्वं छद्मकथायां यथा—'निर्वाणवैरदहनाः' इति । कुरूणाममङ्गलसूचनं नटस्य वचनमिदम् । अत्र प्रशमादयः शब्दा मरणरूपामङ्गलसूचका अपि छद्मोक्तौ गुणा एव ॥ **पर्वतेति** । हे जनाः, पृथिव्यां पतत्सुरसरिदम्भो गङ्गाजलं यूयं नमत । कीदृशम् । पर्वतभेदि हिमालयभेदकरम् । पवित्रं पावनम् । नरकस्य पारलौकिकदुःखस्य जैत्रं विनाशकम् । बहुभिर्मतं पूजितम् । गहनं महावेगित्वात् दुरवगाहम् । हरिमिव विष्णुमिव । पर्वतभेदी गोवर्धनोद्धारी स चासौ पवित्रश्चेति तम् । नरकस्य नरकनाम्नोऽसुरस्य जैत्रं विनाशकं पराजयकरम् । गहनं दुर्बोधतत्त्वम् । हरिमिव इन्द्रमिव । पर्वतानां पक्षच्छेदकत्वात् पर्वतभेदी । पविं वज्रं त्रायते धारयति पवित्रः । स चासौ स चेति तम् । जैत्रं जयशीलम् । नरकस्य मनुष्यस्य बहुमतं भृशं पूजितम् । गहनं दुर्जयम् । हरिमिव सिंहमिव । 'मृगाणां च मृगेन्द्रोऽहम्' इति स्मरणात् सिंहस्य वन्दनीयत्वम् । पर्वतभेदी गिरिगह्वरमाश्रयत्वेन सोऽस्यास्तीति । पवित्रो देवरूपत्वात् । नरकस्य मनुष्यस्य जैत्रम् । बहून् मतङ्गान् हन्तीति तम् ॥ **ज्ञत्वं** संकेताभिज्ञत्वम् ॥

---

1. अप्रयुक्त इति । यथा वा मदीये दशकण्ठवधे—'वापीषु स्फुटितारविन्दनिचया, गङ्गासु पानप्रियाः, क्रीडाशैलगुहासु मीननयना, वेशेषु वेशाङ्गनाः । उद्देशेषु सरोवरा द्रववनीकुञ्जेषु शृङ्गारिणो रागं पल्लवयन्ति यत्र नितरां कान्तालिविभ्राजिताः ॥' अत्रालिपदं मद्यार्थेऽप्रयुक्तम् ॥